

ד. קריאת שמע מצוה דאורייתא או מצוה דרבנן? האם כל ג' פרשיות של ק"ש מן התורה?

1. גמרא ברכות ב. "משנה: מאימתי... כדי להרחיק אדם מן העבירה" עם רש"י
2. רש"י שם ד"ה עד סוף האשמורה הראשונה
3. גמרא ברכות כא. "אמר רב יהודה ספק קרא... ולואי שיתפלל אדם כל היום" עם רש"י
4. רי"ף "גמ' אמר רב יהודה.. דקי"ל ק"ש דאורייתא" (לג בדפי הרי"ף מהורת עוז והדר)
5. רמב"ם קריאת שמע ב: יג
6. כסף משנה שם ד"ה ספק קרא
7. גמרא מנחות מג. ורבנן האי... בין תכלת ללבן"
8. תוספות שם ד"ה ואיזו זו קרית שמע
9. רבינו יונה ד"ה גמ' אמר רב יהודה (לג בדפי הרי"ף מהורת עוז והדר)
10. גמרא "ת"ר והיו שלא יקרא למפרע... זו קריאת שמע של רבי יהודה הנשיא" (יג. יג:)
11. תוספות ברכות יג: ד"ה על לבבך בעמידה
12. תוספות ברכות טז. ד"ה הא הפרק ראשון
13. ריטבא ד"ה ולענין "ומחורתא דמילתא..." (ג.)
14. ספר יראים סימן רנב [דפוס ישן – יג] "ה קריאת שמע" למדנו שחייב... בפ' ראשונה"
15. רש"י ד"ה עד סוף האשמורה הראשונה (ב.)
16. תוספות שם ד"ה מאימתי קורין וכו' (עד "... ואם כן שלש פרשיות היה לו לקרות)" (ב.)
17. חידושי הרשב"א שם "...ומה שאין אנו קורין... והיא מה שאמרו בירושלמי." (ב.)
18. רש"י ברכות טז. ד"ה פרק ראשון "פרשת שמע בעי כוונה.
19. [פרי חדש על ש"ע סימן סז.]
20. גמרא "משנה: למה קדמה פרשת שמע לזה... ויאמר אינו נוהג אלא ביום בלבד" (יג.)
21. שאגת אריה סימן ב'
22. [צל"ח למס' ברכות דף נא: ד"ה שהיין ("והא ודאי שקידוש היום הוא דבר תורה...")].
23. רמב"ם קריאת שמע א: א-ג
24. גמרא "תנו רבנן: שמע ישראל... כדי להזכיר יציאת מצרים בזמנה" (יג:)
25. רש"י ד"ה בזמנה "בזמן קריאת שמע." (יג:)
26. גמרא "אמר רבי אבהו בן זוטרת... הרהור עבירה, והרהור עבודה זרה" (יב:)
27. רמב"ן שמות פרק יג פסוק טז

5. רמב"ם קריאת שמע ב: יג

ספק קרא קריאת שמע ספק לא קרא חוזר וקורא נומברך לפני ולאחריה, אבל אם ידע שקרא ונסתפק לו אם בירך לפני ולאחריה או לא בירך אינו חוזר ומברך, ס קרא וטעה יחזור למקום שטעה, נעלם ממנו בין פרשה לפרשה ואינו יודע אי זו פרשה השלים ואי זו צריך להתחיל חוזר לפרשה ראשונה שהוא * ואהבת את ה' אלהיך וגו'.

6. כסף משנה שם ד"ה ספק קרא

ספק קרא ק"ש וכו'. בפרק מי שמתו (שם כ"א.). אמר רב יהודה אמר שמואל ספק קרא ק"ש ספק לא קרא אינו חוזר וקורא מ"ט ק"ש דרבנן ורבי אלעזר אמר ספק קרא ק"ש ספק לא קרא חוזר וקורא. וכתבו הרי"ף והרא"ש ולית הלכתא כשמואל דאמר ק"ש דרבנן דקי"ל ק"ש דאורייתא: ונ"ל דנפקא ליה מדאשכחן כמה ברייתות דדייני דיני ק"ש מקראי ומשמע דראיות גמורות ניהו ולשמואל נצטרך לומר דאסמכתות הם

7. גמרא מנחות מג. ורבנן האי... בין תכלת ללבן"

ורבנן האי + במדבר ט"ו+ וראיתם אותו מאי עבדי ליה? מיבעי להו לכדתניא: וראיתם אותו וזכרתם - ראה מצוה זו וזכור מצוה אחרת התלויה בו, ואיזו זו? זו קרית שמע, דתנן: מאימתי קורין את שמע בשחרית? משיכיר בין תכלת ללבן

8. תוספות שם ד"ה ואיזו זו קרית שמע

ואיזו זו קרית שמע - אסמכתא בעלמא דקרית שמע דרבנן

14. ספר יראים סימן רנב [דפוס ישן – יג] "ה קריאת שמע" למדנו שחייב... בפ' ראשונה"

למדנו שחייב אדם לומר מן שמע עד והיה אם שמוע בקר וערב שכיבה וקימה. שהרי כתיב באותו הענין והיו הדברים האלה על לבבך בשכבך ובקומך. למדנו שאין מצוין אלא בפ' ראשונה. דתניא נמי בברכות פ"ב [ט"ז א'] בטלים ממלאכתך וקורין בפ' הראשונה. ואמרינן נמי ביומא פ"א [י"ט ב'] הקורא את שמע וקורץ בעיניו ומרמז באצבעותיו עליו הכתוב אומר ולא אותי קראת יעקב וגוי' ומוקמינן לה בפ' ראשונה

21. שאגת אריה סימן ב'

"...עוד הביא ראייה דאם פרשה ראשונה לבד הוי מן התורה אם כן מאי קאמר ר' יהושע בן קרחה למה קדמה פרשת שמע לוהיה אם שמוע, הא שמע הוי מה"ת להכי קדמה, אע"כ דגם והיה אם שמוע מה"ת. ... ואין זה ראייה דאע"ג דוהיה אם שמוע אינה מה"ת שפיר קמיבעיא ליה למה קדמה לה פרשת שמע אע"פ שהיא מה"ת דאין טעם הקדימה תליא בהא מפני שהיא מה"ת דהא קידוש היום הוי מה"ת ... ואפ"ה ברכת היין דרבנן קדמה לברכת היום של תורה...."

23. רמב"ם קריאת שמע א: א-ג

א פעמים בכל יום קוראין ק"ש בערב ובבקר, שנאמר ובשכבך ובקומך בשעה שדרך בני אדם שוכבין וזה הוא לילה, ובשעה שדרך בני אדם עומדין וזה הוא יום. **ב** ומה הוא קורא שלשה פרשיות אלו הן: שמע והיה אם שמוע ויאמר, ומקדימין לקרות פרשת שמע מפני שיש בה יחוד השם ואהבתו ותלמודו שהוא העיקר הגדול שהכל תלוי בו, ואחריה והיה אם שמוע שיש בה צווי על (זכירת) שאר כל המצוות, ואחר כך פרשת ציצית שגם היא יש בה צווי זכירת כל המצוות. **ג** אע"פ שאין מצוות ציצית נוהגת בלילה קוראין אותה בלילה מפני שיש בה זכרון יציאת מצרים ומצוה להזכיר יציאת מצרים ביום ובלילה שנאמר למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיידך, וקריאת שלש פרשיות אלו על סדר זה היא הנקראת קריאת שמע.

28. רמב"ן שמות פרק יג פסוק טז

"ועתה אומר לך כלל בטעם מצוות רבות. הנה מעת היות ע"ג בעולם מימי אנוש החלו הדעות להשתבש באמונה, מהם כופרים בעיקר ואומרים כי העולם קדמון, כחשו בה' ויאמרו לא הוא, ומהם מכחישים בידעתו הפרטית ואמרו איכה ידע אל ויש דעה בעליון (תהלים עג יא), ומהם שיוודו בידעה ומכחישים בהשגחה ויעשו אדם כדגי הים שלא ישגיח האל בהם ואין עמיהם עונש או שכר, יאמרו עזב ה' את הארץ. וכאשר ירצה האלהים בעדה או ביחיד ויעשה עמיהם מופת בשנוי מנהגו של עולם וטבעו, יתברר לכל בטול הדעות האלה כלם, כי המופת הנפלא מורה שיש לעולם אלוה מחדשו, ויודע ומשגיח ויכול. וכאשר יהיה המופת ההוא נגזר תחלה מפני נביא יתברר ממנו עוד אמתת הנבואה, כי ידבר האלהים את האדם ויגלה סודו אל עבדיו הנביאים, ותתקיים עם זה התורה כלה: ולכן יאמר הכתוב במופתים למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ (לעיל ח יח), להורות על ההשגחה, כי לא עזב אותה למקרים כדעתם. ואמר (שם ט ט כט) למען תדע כי לה' הארץ, להורות על החידוש, כי הם שלו שבראם מאין ואמר (שם ט יד) בעבור תדע כי אין כמוני בכל הארץ. להורות על היכולת, שהוא שליט בכל, אין מעכב בידו, כי בכל זה היו המצריים מכחישים או מסתפקים. אם כן האותות והמופתים הגדולים עדים נאמנים באמונת הבורא ובתורה כלה: ובעבור כי הקב"ה לא יעשה אות ומופת בכל דור לעיני כל רשע או כופר, יצוה אותנו שנעשה תמיד זכרון ואת לאשר ראו עינינו, ונעתיק הדבר אל בנינו, ובניהם לבניהם, ובניהם לדור אחרון. והחמיר מאד בענין הזה כמו שחייב כרת באכילת חמץ (לעיל יב טו) ובעזיבת הפסח (במדבר ט יג), והצריך שנכתוב כל מה שנראה אלינו באותות ובמופתים על ידינו ועל בין עינינו, ולכתוב אותו עוד על פתחי הבתים במזוזות, ושנוכיר זה בפניו בבקר ובערב, כמו שאמרו (ברכות כא א) אמת ויצב דאורייתא, ממה שכתוב (דברים טו ג) למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיידך, ושנעשה סכה בכל שנה: וכן כל כיוצא בהן מצוות רבות זכר ליציאת מצרים. והכל להיות לנו בכל הדורות עדות במופתים שלא ישתכחו, ולא יהיה פתחון פה לכופר להכחיש אמונת האלהים. כי הקונה מזוזה בזוה אחד וקבעה בפתחו ונתכוון בענינה כבר הודה בחדוש העולם ובידיעת הבורא והשגחתו, וגם בנבואה, והאמין בכל פנות התורה, מלבד שהודה שחסד הבורא גדול מאד על עושי רצונו, שהוציאנו מאותו עבדות לחירות וכבוד גדול לזכות אבותיהם החפצים ביראת שמו: ולפיכך אמרו (אבות פ"ב מ"א) הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה שכולן חמודות וחביבות מאד, שבכל שעה אדם מודה בהן לאלהיו, וכוננת כל המצוות שנאמין באלהינו ונודה אליו שהוא בראנו, והיא כוונת היצירה, שאין לנו טעם אחר ביצירה הראשונה, ואין אל עליון חפץ בתחתונים מלבד שידע האדם ויודה לאלהיו שבראו, ... ומן הנסים הגדולים המפורסמים אדם מודה בנסים הנסתרים שהם יסוד התורה כלה, שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכלם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם, בין ברבים בין ביחיד, אלא אם יעשה המצוות יצליחנו שכרו, ואם יעבור עליהם יכריתנו ענשו, הכל בגזרת עליון כאשר הזכרתי כבר (בראשית יז א, ולעיל ו ב). ויתפרסמו הנסים הנסתרים בענין הרבים כאשר יבא ביעודי התורה בענין הברכות והקללות, כמו שאמר הכתוב (דברים כט כג כד) ואמרו כל הגוים על מה עשה ה' ככה לארץ הזאת, ואמרו על אשר עזבו את ברית ה' אלהי אבותם, שיתפרסם הדבר לכל האומות שהוא מאת ה' בעונשם. ואמר בקיום וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך."